

Oponentní posudek diplomové práce bc. Marty Míkové: „Fenomenologie těla a tělesnosti“

Autorka určuje cíl své práce: „Cílem diplomové práce je především vystihnout hlavní myšlenky problematiky těla a tělesnosti v podání Merleau-Pontyho a návaznost na Patočkovu filosofii pohybu a problematiku hry u E. Finka.“

Tím se velice odvážně pouští do hlubokých a obtížně prohlédnutelných problémů, k nimž přečetla klasická díla, Descartova, Finkova, Patočkova a především Merleau-Pontyho. Tato díla si osvojila (alespoň v prvním přiblížení) velice dobře a vykládá podstatné problémy, které jsou v nich obsaženy. Pěkně předvádí problém Descartova dualismu a též dynamiku afektů jako aktivně-pasivní souvislost a ukazuje, jak kartesiánský dualismus dominuje nejen v novověké vědě, ale též v sebeprožívání novověkého člověka, v sebezpředmětnění, čímž se otevírá téma, které by mohlo být rozvedeno samostatně. V interpretaci Merleau-Pontyho je tělo předvedeno jako podmínka možnosti, půda, na níž se setkáváme se světem; též souvislost tematického a netematického, horizontového, je hezky zahlédnuta: „Pokud se na předmět zaměřuji, tak musím uzavřít krajinu a otevřít předmět. Jde o to, že pokud chci vidět předmět jasně a zřetelně, musím vidět okolí rozmazaně, musím od jeho okolí opustit, tím získám na jeho tvaru a ztratím jeho pozadí.“ (s. 38) Ale právě proto chybí mj. vyzdvižení témat opacity a s tím souvisící „materiality“ těla a též časového-fenomenálního těla (především z předposlední kapitoly Fenomenologie vnímání), pro které M.-P. využívá Heideggerovu fundamentálněontologickou myšlenku extatické transcendence (což samo zase otevírá vstup do labyrintu otázek a problémů). Problematická se mi ve výkladu zdají tato tvrzení, která by rozhodně zasloužila dalšího výkladu a na nichž se ukazuje, že autorka nemá zcela jasno, pokud jde o fenomenologické promyšlení problému duality těla a duše: „Podle Merleau-Pontyho má tělo vědomí těla a duše do jeho částí proniká díky exterocepci.“ (s. 40) „Duše podle Pontyho tvoří jednotu s mozkem.“ (tamt.)

Zbytečně text snižují věty „šité horkou jehlou“, které jsou buď na hranici, nebo za hranicí srozumitelného vyjádření. Také časté vázání významových částí, které nedávají dohromady příliš smysl. Např.:

„Mysl celé naše okolí vnímá smysly. Proto je duše na lidském těle naprosto nezávislá.“ (s. 9)

„smysly nejsou vždy pravdivé a někdy mohou klamat (a tím může být např. sluch).“ (s. 11)

„Vnímání je jasné a rozlišené. Mysl se nemůže věnovat pouze jedné věci.“ (s. 13)

„Veškeré smyslové mody totiž vznikají z jednoty těla a duše a jsou i tak mezi nimi propleteny.“ (s. 14)

„Ponty říká, že tím, co má vnímání a myšlení společné, je horizont budoucího a minulého a že se sami sobě ukazují jako časové. To znamená, že nezůstávají v nějakém čase a myšlenky nám v každém čase dávají pravdu, dokážeme nějakou pravdu i dosáhnout.“ (s. 36)

„Podle Merleau-Pontyho naše vnímání dospívá k předmětům. Tyto předměty, se stávají důvodem naší zkušenosti za předpokladu jejich použití, ač minulým či budoucím.“ (s. 37)

Podobných lapsů je v textu celá řada.

V práci chybí též hlubší obeznámenost s Husserlovými analýzami tělesnosti a s jeho objevem těla jako časové souvislosti a kritikou kartesiánského protismyslného dualismu (pro začátek především patřičné analýzy v Idejích II, v Kartesiánských meditacích a v mnohých dalších textových vrstvách). Z těchto fundamentálních a objevných analýz přece všichni další

sledování autoři vycházejí. Tak by např. tato problematika, o které autorka píše, byla jí samotné jasnější: „Ponty se nám toto snaží ukázat na situaci, kdy vnímáme nějaký předmět, ale nevidíme ho jako celek ze všech stran. Téměř vždy vidíme vnímaný předmět pouze z jedné strany. Jak ale mohu popsat tuto „neviditelnou“ část, část mimo naše zorné pole?“ (s. 34) „...stranu, kterou při pohledu na předmět v dané situaci nevidí, bere jako přítomnou“ (s. 35) – pro pochopení smyslu bytí této „přítomnosti“ je právě problematika časových a na nich budovaných aperceptivních souvislostí nezbytná. Skutečně fenomenologické tázání po tělesnosti musí nasadit u problému kinesteticko-motorických souvislostí s korelativním (pra)jástvím a jejich časování, dále problémem instinktů a pra-motivačních souvislostí. V souvislosti s Merleau-Pontym je ukázáno na souvislost těla pro problematiku intersubjektivitu, ale i zde brání hlubšímu vidění znalost Husserlovy teorie vcítění.

Též není zcela dobře viditelné, jak ona poslední část (zabývající se Finkovým pojetím hry) zapadá organicky do problematiky tělesnosti. To samo o sobě ukazuje na pozoruhodný problém souvislosti tělesnosti a hry (v ontologickém záběru), ale v textu to nijak tématicky zachyceno nevidím.

Autorka zdaleka nevyčerpala hloubku sledovaných myslitelů, ale přesto (jako první přiblížení k dané problematice) udělala velikou práci a je jí jenom doporučit další promýšlení a hloubení v daném tématu. K tomu především míří zde uvedené výtky. Cenná je práce též pro bohaté využívání textů a přednášek prof. Hogenové, které často slouží jako referenty pro výklad sledovaných textů, díky čemuž máme v práci jaksi „horizontově“ zároveň zachyceno originální myšlení této filosofky, zasazené do širších souvislostí fenomenologického myšlení.

Z toho plynou pro obhajobu následující otázky:

Jak je vlastně možný tělesný pohyb? Jaké jsou jeho ontologické předpoklady?

Jakou spatřuje autorka vnitřní souvislost mezi ontologickým problémem těla a hrou?

Jak je tomu s fenomenologickou kritikou kartesiánského dualismu? (Problém tělo-duše, tělo-já, jáské tělo atd.)

Diplomovou práci *doporučuji k obhajobě* a navrhuji (s přihlédnutím k diskusi nad otázkami) hodnocení *výborně - velmi dobře*.

Trutnov, 30. srpna 2012

David Rybák